

KURT WALDHEIM

Història d'una ambició

El cap de l'estat austríac, Kurt Waldheim, és un personatge estigmatitzat pel seu passat nazi. Qui fou secretari general de les Nacions Unides, es troba sol i s'enfronta a la decisió de dimitir davant la pressió popular contra la seva persona.

Víctor Alexandre

Com moltes històries cinematogràfiques, la de Waldheim, ara que en coneixem el desenllaç, comença inevitablement pel final. Tanmateix, sumint-nos en el llarg i dens *flash back* de la cada vegada més bel·ligerant pressió opositora austríaca, podrem arribar a fer-nos la pregunta que es faria tot bon criminalista: ¿De tot això, qui se'n beneficia?

Deixant de banda les primeres detonacions, que es remunten a la primavera de 1986, es pot dir que l'etapa més pletòrica de la història s'emmarca entre setembre del 87 i avui. Per aquelles dates donen la volta al món les decla-

pertanyia Waldheim tenia una culpabilitat insignificant comparada amb la d'aquelles persones que, acabada la guerra, van facilitar la fugida d'Àustria i Alemanya cap als Estats Units i Canadà de més de 7.000 criminals del III Reich, porta la sociòloga a menysprear-lo públicament i a pressionar el caçador de nazis Simon Wiesenthal, per a qui treballa, per tal que tiri endavant el cas. Wiesenthal, però, coincidint amb determinades fonts austríaques i franceses, diu que els documents no demostren ni de bon tros cap mena de criminalitat i que, a tot estirar, són tan sols indicatius de la bona qualitat de les informacions que puntualment rebia Waldheim. Tanmateix, el matrimoni Serge i Beate Klarsfeld, també caçador de nazis, fa saber que les cartes no suposen cap descobriment perquè ja van ser facilitades als mitjans de comunicació de tot el món el 2 de juny de 1986 en el decurs del Congrés Mundial Jueu. En aquestes cartes s'inclou una resposta de Hitler a Waldheim sobre el tracte que cal dispensar a un grup de presoners britànics capturats a una illa grega i que, d'acord amb els estudis de Fleming, va con-

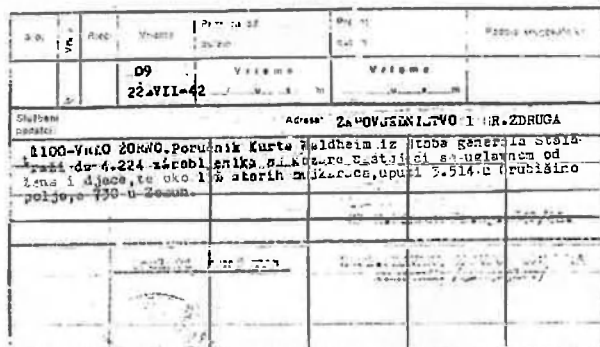

Waldheim, al centre, vestint l'uniforme nazi.

flegma i respon que no entén aquest sobtat rebombori internacional, ja que quan el III Reich va annexionar Àustria a Alemanya, ningú no va moure un dit.

L'1 de febrer, *Der Spiegel* ataca de bell nou amb la publicació de la fotocòpia d'un telegrama amb data 22 de juliol de 1942, suposadament redactat per Waldheim, en el qual aquest demana al cap de les forces croates, general major Friedrich Stahl, la deportació de 4.224 presoners, en la seva majoria dones i nens i un 15 per cent d'homes vells, cosa que és immediatament desmentida per Waldheim manifestant que es tracta d'una falsificació i afegeix que el seu càrrec a la Comandància General, mai no li va donar prou autoritat per a poder exigir el trasllat o transport de presoners. *Der Spiegel*, però, que acostuma a guanyar batalles polítiques allà on els polítics no arriben i que per això, més que respectar-la, la temen, després d'acabar amb la llarga i brillant carrera del moderador de la TV alemanya, Werner Höfer, en

BRZOJAVKA

Reproducció del famós telegrama que més tard s'ha revelat fals.

racions d'una sociòloga austro-italiana anomenada Silvana Kohieczny-Origlia que diu haver descobert documents que posen en evidència la personalitat assassina del president d'Àustria durant la II Guerra Mundial al servei del nacional-socialisme de Hitler. Pel que sembla, els esmentats documents consisteixen en tres cartes originalment descobertes per l'historiador anglès Gerald Fleming, autor del llibre *Hitler and the final solution*, que contenen comentaris sobre les tortures i el destí que rebien i patien els presoners quan Waldheim era tinent d'Estat Major destacat a Grècia.

La decisió de Fleming de no publicar-les, aduint que la unitat a la qual

sistir en assassinat mitjançant tortures.

El 14 de desembre del 87, la revista *Der Spiegel* inicia l'etapa final de l'atac contra Waldheim amb un article de tres pàgines que dies després és aplaudit pel ministre austríac de l'interior Karl Blecha dient que «esvaïts els dubtes sobre el passat nazi del president, aquest hauria de dimitir, ja que, com a conseqüència d'això, el país travessa una situació d'aïllament i és objecte de crítiques per part de tota la premsa europea. Només la dimissió de Waldheim pot netejar la imatge agressiva que ara té Àustria i eliminar les reserves i reticències dels governs a establir-hi contactes i acords». La presidència, però, s'ho mira tot amb una bona dosi de

destapar el seu passat nazi, sembla disposada a aconseguir en dies allò que a l'oposició austríaca no li fou possible en la batalla de les eleccions.

A aquesta prematura victòria contribueix el professor Hakif Bairamir, director dels arxius de la ciutat iugoslava de Pristina, qui diu tenir un document que prova que el 23 d'octubre de 1944 el tinent d'Estat Major del Grup Armament de l'Exèrcit E del III Reich, Waldheim, va assistir en companyia del general Alexander Löhr i dos col·laboradors a l'execució de 104 albanesos. El cercle, atesos els esdeveniments, sembla que es va estrenyent i cada vegada són més els que se sumen al compte enrere dels dies de Waldheim a la presidència d'Àustria. És potser per això que els entremesos o, si més no, el retard del govern del Belgrad a facilitar la presentació de documents, entre ells el telegrama fantasma, traurà de polleguera el canceller socialista Franz Vranitzky i el durà a qualificar d'intolerable l'actitud iugoslava, i d'insostenible la situació entre ambdós països, mentre Waldheim insisteix que, en el supòsit que el paper sigui autèntic, caldrà examinar de quina mena de transport de presoners es tracta ja que, de presoners, n'hi ha a totes les guerres i, en aquest cas concret, sens dubte es tractava de refugiats que fugien de Kozara i eren traslladats a camps especials.

Aquests camps especials esmentats en el telegrama eren Grubisino i Zemun, on s'hi havien d'enviar 3.514 i 730 presoners respectivament, la qual cosa dóna un total de 4.244, vint més dels que diu el mateix text dues ratlles més amunt. També se sap, d'acord amb les revelacions dels supervivents de l'holocaust, que Grubisino era un paradís de la crueltat on els seus reis, els feixistes croates coneguts com *ustashas*, podien exterminar més d'un miler de jueus i serbis en un sol dia.

El 6 de febrer, el professor suís Hans-Rudolf Kurz, president de la Comissió Internacional d'Historiadors en la causa del passat de Waldheim, anuncia que l'informe ja està enllestit i que en el termini de 48 hores serà lliurat al canceller Vranitzky. Com si existís una improrrogable data límit fixada pel govern i contra les declaracions de Vra-

ja donaven per feta la sortida de Waldheim del Palau presidencial per la porta de servei.

Les 200 pàgines del dossier es revelen impotents per demostrar amb proves de pes la seva culpabilitat directa en la mort de milers de víctimes de l'holocaust. A tot estirar, els únics documents que la Comissió ha pogut trobar són aquells que palesen el coneixement que, de certes barbaritats, com a preàmbul d'un cruel destí, en tenia Waldheim, cosa que,

tenint en compte el caràcter més aviat estoic d'aquest, no només resulta del tot insuficient perquè doni una portada i se'n vagi, sinó que el referma en les seves posicions i li permet dir que «un president no pot cedir davant la calúnnia, les manifestacions malintencionades de protesta i les acusacions generals i, per tant, atès que l'informe parcialment no s'ajusta als fets sinó a suposicions i hipòtesis, romandrà en el meu càrrec fins a complir els quatre anys que resten de període constitucional».

El 8 de febrer, el canceller Vranitzky negant-ho, el dia 8 l'informe passa a les seves mans i les conclusions, tímides i inconsistentes, causen el mateix efecte que una galleda d'aigua freda damunt les esperances d'aquells que

nitzky negant-ho, el dia 8 l'informe passa a les seves mans i les conclusions, tímides i inconsistentes, causen el mateix efecte que una galleda d'aigua freda damunt les esperances d'aquells que

SAUNA
MARIA JAÉN

LA LENGUA
PERDUDA DE LES
GRUES

DAVID LEAVITT

BALL DE FAMILIA

DAVID LEAVITT

L'ENCÀRREC

F. DÜRRENMATT

EL VIATGE
MÉS LLARG

E. M. FORSTER

COLUMNA

IRADIER, 26, bxs. 08017 BARCELONA
TELÉFON (93) 418 59 06

Per la seva banda, el canceller Vranitzky, que es confessa vivament impressionat per la quantitat d'observacions crítiques que l'informe conté, opina que no pot ser qualificada d'innocent una actitud de connivència amb els plans de deportació, tortura i extermini. Tot i així, es mostra prou contingut i subtil quan diu: «No em sembla prudent dir públicament el que Waldheim hauria de fer. Les conseqüències, les ha de treure el mateix interessat».

Com si d'una partida de ping-pong es tractés: «No tinc la més mínima intenció d'assumir conseqüències de tipus personal —és la rèplica presidencial immediata—. L'informe confirma que jo no estic involucrat en crims de guerra i, per tant, he de valorar les conclusions dels experts com una clara i indiscutible absolució. Naturalment, jo sabia moltes coses, però saber no és un crim».

En veure que contra totes les previsions i ben lluny d'humiliar-lo, Waldheim s'ha sortit jurídicament refermat amb el dossier, els membres de la Comissió es posen a fer declaracions pel seu compte fins el punt de caure en contradiccions com ara la produïda entre el seu president, Kurz, i el membre israelià Jehuda Wallach. Segons el primer, tota actitud passiva davant d'una vida humana en perill és decididament condemnable, però si, a més de coneixedor, s'és també transmissor de l'ordre que materialitzarà aquesta mort, no hi ha principi moral que, amb el cor a la mà, pugui fer ús del substantiu d'innocència. Per el segon, en canvi, la Comissió ha de ser considerada com una institució científica i no com un tribunal i, per tant, no pot fer ús del qualificatiu «culpabilitat moral» atès que no hi ha jutges.

Les coses, però, no estan tan clares, ja que circulen rumors que el govern austríac ha arraconat la Comissió obligant-la a modificar el contingut de l'informe i a alterar-ne les conclusions davant l'elevat nombre de consideracions subjectives que hi havia.

3 milions i mig per un telegrama fantasma

El dia 15 de febrer, *Der Spiegel* confessa que el telegrama, suposadament redactat per Kurt Waldheim el 22 de juliol de 1942, és fals i lamenta que el seu apassionament pel tema l'hagi dut a ser víctima d'una estafa el preu de la qual ha estat de 50.000 marcs (tres milions i mig de ptes.) pagats a un intermediari entre l'historiador iugoslau Dusan Plenka, que deia tenir l'imprès,

i el setmanari. De fet, no cal que sigui *Der Spiegel* qui anunciï la inexistència de la prova, ja que ja ho han fet les fiscalies de Belgrad i Hamburg, aquesta última a requeriment de la revista alemanya *Stern*, que, recordant els dies en què ella mateixa va caure en el parany dels falsos diaris de Hitler, va encarregar una investigació que verificqués les informacions de la rival. *Der Spiegel*, per defensar-se, es recolza en el judici moral i diu que, malgrat tot, la manca d'autenticitat del telegrama no altera el paper obscur jugat per Waldheim a favor del III Reich.

Els punts que determinen la falsedat de la prova són dos: el primer és que el telegrama ha estat redactat amb una màquina txecoslovaca de 1949 i, per tant, es fa molt difícil d'imaginar, per molta fantasia que s'hi posi, que Waldheim pogués redactar un text amb una màquina que es va inventar set anys més tard. El segon és que la terminologia emprada, com ara el nom de Kurt enlloc de Kurt i «Kommandantur», no pertanyia als croates sinó als partisans serbis de Tito amb qui Waldheim va tenir tan bones relacions.

Per sort, la relliscada de *Der Spiegel* no té la transcendència de l'afer de *Stern* ni tampoc la de l'escàndol en el qual es va veure immersa la publicació l'any 1962, quan fou ocupada la seva redacció per la policia i detinguts el seu editor i redactors arran d'una gran crisi política interior a l'RFA que va suposar la pèrdua del càrrec per a Franz Josef Strauss, aleshores ministre federal de defensa, i dos secretaris estals.

Un 46% dels austríacs, a favor de la continuïtat de Waldheim

La pregunta, però, que Europa es fa a l'entorn de Waldheim és: «¿I els austríacs, què en pensen de tot això?». Segons com es miri, sembla que hi ha una forta pressió popular contra la seva persona d'acord amb certes manifestacions, com la produïda per 4.000 persones davant l'Òpera de Viena durant l'estada a la ciutat del rei Hussein de Jordània quatre dies abans de l'esperat discurs televisat, o la de 100 intel·lectuals davant el palau presidencial fent un minut de silenci i lliurant una petició a Waldheim signada per 1.200 persones amb un breu però concret contingut: «Pensi en Àustria i dimiteixi». Els intel·lectuals, que diuen estar disposats a elaborar un plebiscit, demanen als austríacs que mentre duri l'al·locució televisiva mantinguin a les fosques les seves llars en senyal de

rebuig a les justificacions del president.

Waldheim, impertèrrit, tot i emprar un llenguatge més aviat lacònic, es mostra bastant clar sobre els seus projectes de futur: «La meua dimissió per pressions, sepultaria tots els principis democràtics». Declaració que acaba traient de polleguera a Vranitzky i amenaça de ser ell qui dimiteixi: «El cas Waldheim ocupa un 60 per cent del temps del meu càrrec tant a dins com a fora del país i començo a preguntar-me si m'hauria de buscar una altra feina».

Waldheim, rebut per Gromyko: eren altres temps.

El discurs, malgrat l'expectació, no aporta cap novetat. A les 20,15 de dimarts 15 de febrer, Kurt Waldheim s'adreça als austríacs i, de retruc, a tothom que el vulgui escoltar, i en cinc minuts sintetitza la seva oposició: «Durant l'època de Hitler, jo era un soldat molt jove com molts altres de la seva generació, tenia por i em vaig veure immers en la maquinària de la guerra per tal de poder sobreviure. La meua consciència, tanmateix, està neta i no dimiré perquè la missió d'un president consisteix a garantir els principis bàsics de la democràcia i les institucions, i un dels principis de la democràcia és que els resultats electorals no es poden modificar. Tot aquell que ha estat a la guerra sap de l'existència de barbaritats, però el silenci, quan en depèn la pròpia vida, no pot ser mai considerat un crim i, per tant, no assumiré conseqüències personals i romandré fins l'últim dia en el lloc per al qual vaig ser majoritàriament escollit».

Les reaccions, com és lògic, no es fan esperar. El secretari general del Partit Socialista, Keller, diu que Wald-

heim ha mirat només enrere cercant justificacions i emparant-se en el factor generacional, però ja no es tracta del seu comportament en el passat sinó del que pensa fer a partir d'avui, i tot seria més fàcil si amb la seva actitud no impedis els altres que l'acceptessin amb els seus errors.

El personatge, però, que fins ara ha fet una defensa més aferrissada de Waldheim, ha estat l'ex-ministre d'afers estrangers, Kruber, amb aquestes paraules: «¿Què es pot esperar d'una comissió formada per jueus i un

socialista?». Aquest punt de vista resulta tan fort que, fins i tot és Waldheim en persona qui el condemna, no sense insinuar que l'actual president alemany, Richard von Weizäcker, igual que l'anterior canceller de l'RFA, Helmut Schmidt, també va prestar serveis als nazis i encara ningú no li ha fet cap retret.

Per la seva banda, Bruno Kreisky, un dels homes més carismàtics que ha tingut la política austríaca, i l'actual canceller Vranitzky, coincideixen en les seves opinions. El primer declara, el 21 de febrer, al britànic *Sunday Times*, que el món veu Waldheim com un mentider i tenir un mentider com a cap d'estat és negatiu per a qualsevol país. El segon manifesta que cap president europeu escollit democràticament no ha estat mai acusat de criminal.

Com a dada, si més no significativa de l'actual moment austríac, destaca l'enquesta telefònica realitzada per un institut independent la mateixa nit del discurs presidencial i publicada dos dies després al diari vienès *Die Presse* sobre una base de 400 persones, segons

la qual el 46% del país no vol la dimissió de Waldheim contra un 37% que sí que la vol. Això no obstant, a la pregunta «¿Votaria vostè Waldheim una altra vegada?», responen afirmativament un 34%. L'enquesta esdevé encara més il·lustrativa si es té en compte que tan sols dues setmanes abans els partidaris de la continuïtat de Waldheim eren un 72%.

Indignat per l'actitud nacionalista dels austríacs, que veuen en els atacs al seu president una agressió a la seva identitat, el president del Congrés Mundial Jueu, Edgar Bronfman, descarrega aquesta frase lapidària: «Tot un símbol d'Àustria i de la col·laboració austríaca a l'holocaust». Bronfman, és clar, mogut pel ressentiment, veu en la persona de Waldheim un reflex de la tramposa confrontació dels austríacs amb el seu recent passat històric, però s'equivoca, ja que si va referit a Waldheim, cap la possibilitat que sigui cert, la identificació nacional que ell veu és del tot falsa ja que ningú com el mateix Waldheim voldria que aquesta realment existís. La pregunta, per tant, s'imposa: ¿Fins quan podrà suportar la coalició de govern conservadora i socialista l'aïllament internacional? Tal com estan les coses, Àustria haurà de carregar amb el problema que acompanya la persona del seu president, i és que un president es mesura segons la forma que té de desenvolupar el seu càrrec, és a dir, si amb les seves accions beneficia o perjudica el seu país dintre i fora de les seves fronteres, però també si uneix o divideix la població que ell representa.

Aquell home que un dia fou secretari general de les Nacions Unides i elegit per majoria absoluta el 8 de juny de 1986 amb un 54% dels vots, es troba ara sol i tan humanament aïllat com Àustria ho està internacionalment. La indústria, davant dels conflictes sorgits en les exportacions, li ha retirat el seu suport i els sectors conservadors que li han estat fidels comencen a sentir els efectes negatius que això comporta, cosa lògica si es té en compte que en aquests moments ja són molt pocs els que desitgen fer-se visibles al costat de Waldheim, i aquesta solitud per força haurà d'acabar afectant un home per al qual l'ambició —motiu real de la seva amnèsia— ho ha estat absolutament tot. El mateix Partit Popular, que fins ara l'ha defensat a capa i espasa, veient el curs dels esdeveniments, no tindrà escrúpols a sacrificar-lo per tal de no veure perjudicats els seus propis interessos, i és que cap país mínimament assenyat no acceptaria fer-se l'harakiri per un sol home. □